

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของสังคมโลกในปัจจุบันที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง ส่งผลกระทบต่อสถาบันทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นวันประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารสถานศึกษา ที่ได้ถูกกำหนด ควบคุมจากหน่วยงานส่วนกลางหรือตัวแทนจากส่วนกลาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 8 และ มาตรา 9 ได้วางนำหลักการกระจายอำนาจ และการจัดสรรอำนาจหน้าที่ในแต่ละระดับขององค์กร ที่มีหน้าที่ในการบริหารการศึกษา มาตราที่ 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคลไปยังสำนักงานการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวในการตัดสินใจ การบริหารจัดการในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ทั้งด้านหลักสูตร การเงิน งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้วยตนเองให้เป็นไปตามความต้องการอันจำเป็นของสถานศึกษา มีการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหา และจัดกิจกรรมการศึกษาของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาเป็นสำคัญ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้การบริหารงานของสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็คือผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ย่อมนำความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ไปประยุกต์ปรับใช้กับการปฏิบัติการบริหารการศึกษา ในความรับผิดชอบให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543:3-8)

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่สำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาคนให้สามารถนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กร จึงมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างสูงในการบริหารสถานศึกษาเป็นตัวแทนขององค์กรและเป็นศูนย์รวมพลังของบุคลากรในองค์กร เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะส่งผลประโยชน์สูงสุดขององค์กร ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2541:278-279) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญ และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองอนาคตของสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การที่จะได้มาซึ่งผู้บริหารในลักษณะนี้จะต้องมีระบบการเตรียมคนเข้าสู่เส้นทางผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการอบรมแบบเข้มและมีระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์เพียงพอ เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่เป็นมืออาชีพ การคัดเลือกจะต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ครู นักเรียนและชุมชน ในขณะเดียวกัน วิทยากร เข้มงวด (2541:9) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหารงานให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษาพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่โปร่งใสในการวางแผน การตัดสินใจ มนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำ การบริหารหลักสูตร การบริหารงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546:23-73) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ ไว้ 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจะเป็นผู้นำการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายเป็นผู้กระตุกและจูงใจการใช้กำลังคนเป็นผู้พัฒนาทรัพยากรและเป็นผู้นำเป้าหมายใหม่ๆ ของสถานศึกษาไป มีความร่วมมือและเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่างๆ และแสวงหาทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา โดยยึดหลักการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ของผู้ปกครองและของชุมชน ให้มากที่สุดและเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสาระสำคัญตาม มาตรา 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ให้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และให้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมักจะประสบปัญหาหลาย ๆ อย่าง และปัญหาเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง เพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติงานของตนได้ดีมีประสิทธิภาพนั้น ตัวผู้บริหารสถานศึกษาเอง จะต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่ดี เพื่อให้เกิดความศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานตลอดจนคนข้างไป จะได้เกิดความศรัทธาต่อตน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารงาน เพราะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะริเริ่มกระตุ้น ชักจูงและชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ผู้บริหารจะเป็นผู้ชี้แนะ บังคับบัญชาเสียตราบและประสานงานให้บุคคลในหน่วยงาน มีความเข้าใจแผนงาน วิธีการปฏิบัติงานตลอดจนการเสาะแสวงหาความร่วมมือต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีส่วนสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารงาน มีผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากร อันจะส่งผลไปถึงการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานด้วย ถ้าผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารงานที่ดีเหมาะสม ผู้บริหารก็จะได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารงานที่ไม่เหมาะสม และไม่ถูกต้องตามหลักการบริหารที่ดีแล้ว บุคลากรในโรงเรียนจะขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ขาดความกระตือรือร้น งานที่ทำก็จะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (ประเวศ ทิพากร, 2546 : 2)

การบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 173 โรงเรียน 3 อำเภอ คือ อำเภอสบเมย 52 โรงเรียน อำเภอแม่ลาน้อย 57 โรงเรียน และอำเภอแม่สะเรียง 64 โรงเรียน มีการบริหารงานแบบโรงเรียนนิติบุคคล โดยมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหารงานงบประมาณ และกลุ่มบริหารงานทั่วไป การบริหารงานในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญมากที่สุด พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี การกำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของสถานศึกษาใดก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ และการบริหารที่ดีก็หมายความว่าถึงสถานศึกษานั้นมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมการบริหารที่ดีด้วย พฤติกรรมการบริหารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานด้วย

ผู้วิจัยในฐานะที่รับราชการในตำแหน่งครูจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อเป็นการสะท้อนการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของผู้ร่วมงานอันจะส่งผลให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ คือ เป็นการศึกษาความพึงพอใจของครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 840 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 208 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 จำนวน 1,277 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 318 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การบริหารงานของผู้บริหาร หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาทางด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่ ครูผู้ช่วย, ครู ค.ศ.1, ครู ค.ศ.2, ครู ค.ศ. 3 ในสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน โดยประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง, ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้แทนศิษย์เก่า, ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนองค์กรชุมชน

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานที่เห็น ว่างานนั้นได้ตอบสนองความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครู หรือนักเรียนก็ตาม

การบริหารงานทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการงานอื่น ๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารงานบุคคล หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ งานวินัย และการรักษาวินัย

การบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดทำและเสนอแผนงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

ประโยชน์ที่จะได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ คือ ได้ข้อมูลซึ่งจะใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ให้สอดคล้องกับความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานอันจะส่งผลให้การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป